

Tebrikler! Stratejiyi nasıl kullanacağımızı artık öğrendik. Şimdi kitabımızdaki “Güzel Türkçemiz” metnini okurken bu stratejiyi kendi başımıza uygulayalım. Bakalım metnin tanıtım, açıklama/detaylandırma ve sonuç bölümlerini bulabilecek miyiz?

Metni çözümlerken önceki uygulamalarda izlediğimiz aşamaları takip ederek görevleri yerine getirelim.

1

Belirlediğimiz yönlerle ilişkin verilen önemli bilgileri kendi defterimizde bir kavram haritası, tablo veya grafik düzenleyiciye yerleştirmeyi unutmayalım.

2

- ✓ **Tanıtım:** 1. paragraf—Bilgi çağında yabancı sözcükler dile giriyor.
- ✓ **Detaylandırma:** 2. paragraf—Dil zenginliği: arındırma + yeni sözcük türetme; “belgegeçer (faks)” örneği.
- ✓ **Tarihsel bilgiler:** TDK’nın kuruluşu (12 Temmuz 1932), amacı; Birinci Dil Kurultayı (26 Eylül–5 Ekim 1932, 900+ kişi, Atatürk izledi).
- ✓ **Sonuç/Öneri:** 26 Eylül Dil Bayramı; dili sevmek ve korumak için okumak.
- ✓ **Ana fikir (1 cümle):** Türkçe, yabancı sözcükler yerine Türkçe karşılıklar ve türetmelerle zenginleştirilmeli; TDK bu amaçla çalışır.

Merkez: Güzel Türkçemiz

Sorun: Yabancı sözcüklerin yayılması

Çözüm: Arındırma + yeni Türkçe türetmeler

Örnek: “belgegeçer” (faks)

Kurum: TDK (1932) – amaç: Türkçenin güzelliğini ve zenginliğini ortaya çıkarmak

Olay: Birinci Dil Kurultayı (26 Eylül–5 Ekim 1932)

Gün: 26 Eylül Dil Bayramı

GÜZEL TÜRKÇEMİZ

Sevgili arkadaşlar, bizler ‘bilgi çağı’ denen bir dönemde yaşıyoruz. Çağımızda bilim ve teknoloji, insanların başını döndürecek bir hızla gelişiyor, ilerliyor. Bilim ve teknolojideki bu gelişmeler, dilimize yabancı dillerden pek çok sözcük girmesine neden oluyor. Türk ulusu olarak da bizlere konuşurken ve yazarken, dilimize giren bu yabancı sözcüklere karşılık Türkçe olanlarını kullanmak düşünüyor.

(...) Bir dil zenginleşmesi, o dilin yabancı sözcüklerden arındırılması kadar, o dile yeni sözcükler kazandırılmasına, sözcüklere yeni anlamlar yüklenmesine bağlıdır. Türkçemiz sözcük türetmeye oldukça elverişli bir dildir. Örneğin ‘faks’ makinesiyle ilk kez karşılaşan bir arkadaşımıza, bu makinenin adı ‘belgegeçer’ dersek, bu arkadaşımız belleğinde önce ‘belge’ ve ‘geçer’ sözcüklerini anlamlandıracak ve makinenin işlevini daha kolay kavrayacaktır; çünkü bu sözcükleri tanımaktadır. Oysa günümüzde pek çok insan, ‘belgegeçer’ sözcüğünü değil ‘faks’ sözcüğünü tercih etmektedir.

Atatürk’ün Cumhuriyet’i kurduğu ilk yıllarda yaptığı çalışmaların başında Türk Dil Kurumu’nun kurulması gelir. Türk Dil Kurumu 12 Temmuz 1932’de kurulmuştur. Bu kurumun amacı, Türkçemizin öz güzelliğini ve zenginliğini ortaya çıkarmak, onu yeryüzü dilleri arasında değerine yaraşır yüksekliğe erdirmektir.

Türk Dil Kurumu ilk toplantısını 26 Eylül-5 Ekim 1932 tarihleri arasında yapar. Bu toplantılara ‘Birinci Dil Kurultayı’ denir. Birinci Türk Dil Kurultayı’na bilim adamı, gazeteci, yazar, sanatçı ve devlet adamı olmak üzere yurdun dört bir yanından dokuz yüzden fazla kişi katılır. Atatürk kurultay baştan sona izler.

İşte bu kurultayın açılış günü olan 26 Eylül, her yıl ülkemizde ‘Dil Bayramı’ olarak kutlanmaktadır. Sizler de bu bayramı dilimizin inceliklerini ve güzelliklerini daha iyi kavrayabilmek için bir kitap daha okuyarak kutlayabilirsiniz.

*Öncü Çocuk dergisinden alınmıştır.
(Kısaltılmıştır.)*

Doğrusunu Bilelim

Metnin yazım ve noktalamasında orijinaline bağlı kalınmıştır. Günümüz yazım ve noktalama kurallarına uygun olmayan ifadelerin doğrusu şu şekildedir: • “bilgi çağı” • “faks” • “belge” • “geçer” • “belgegeçer” • “Birinci Dil Kurultayı” • “Dil Bayramı”

Gelecek Derse Hazırlanalım

Geçmişten günümüze Türkçenin gelişimine katkıda bulunmuş isimleri araştırınız, araştırma sonuçlarınızı defterinize not ediniz.

Göktürk Yazıtları (Tonyukuk, Bilge Kağan, Kül Tigin) – ilk Türkçe metinler.

Kaşgarlı Mahmud – Dîvânü Lugâti’t-Türk.

Yusuf Has Hacib – Kutadgu Bilig.

Ali Şir Nevai – Türkçeyi savunan eserler (Muhakemetü’l-Lügateyn).

Yunus Emre – halk diliyle şiir.

Âşık Paşa – Garibnâme, Türkçecilik.

Şinasi – sade Türkçe, modernleşme.

Ziya Gökalp – dilde sadeleşme, Yeni Lisan.

Ömer Seyfettin – Yeni Lisan hareketi.

Mustafa Kemal Atatürk – TDK (1932), Dil Devrimi.

Nurullah Ataç – öz Türkçe savunusu.

Doğan Aksan – dilbilim çalışmaları.